

Gazdasági és stratégiai befolyásnövelés Konfuciusz nevében?

Kína puha erő kifejtése a fejlődő országokra és annak hatékonysága Indonézia példáján keresztül

Increasing Economic and Strategic Influence in the Name of Confucius?

China's Soft Power on Developing Countries and Its Effectiveness through the example of Indonesia

Herczegh Viktória Laura

https://doi.org/10.47707/Kulugyi_Szemle.2024.3.3

Összefoglaló: Amióta Kína a globalizáció útjára lépett és gazdasági-stratégiai jelentőségű nagyhatalommá vált, a kemény, asszertív politika mellett a kisebb államok megnyerésére fókuszáló puha (elsősorban kulturális jellegű) hatalomkifejtésre is nagy hangsúlyt fektet. A fő célja, hogy vonzóbbá váljon számukra, s így növelni és erősíteni tudja a kereskedelmi és a politikai befolyását, különösen a fejlődő országokban és régiókban. Az erre irányuló kampányának talán a legígéretesebb eszközei a nyelv és a kultúra népszerűsítését célzó non-profit intézmények, a Konfuciusz Intézetek. A jelen tanulmány azok működési elveit és struktúráját mutatja be részletesen, majd a Kína közelségében fekvő, dinamikus fejlődő Indonézia példáján keresztül enged betekintést abba, hogy milyen és mekkora szerepet játszottak abban, hogy Peking oda is kiterjeszthesse a gazdasági és politikai befolyását. Tény, hogy az elmúlt évtizedek folyamán a puha erő kifejtés és a két ország közti gazdasági együttműködés szorosabbá válása egymással párhuzamosan zajlott. Az írás arra kísérel meg választ adni, hogy az utóbbi végbemehetett volna-e a puha erő jelenléte nélkül.

Kulcsszavak: Kína, Indonézia, Konfuciusz Intézetek, puha hatalom, gazdasági együttműködés

Abstract: Ever since China embarked on the path of globalization and became a great power holding considerable economic and strategic might, in addition to the hard, assertive exercise of power, it has also placed great emphasis on the soft exercise of power, which focuses on winning over smaller states without violence, primarily through cultural influence. The primary goal of it is to become more attractive to them and to increase and consolidate its commercial and political influence,

especially in the developing nations and regions. Perhaps the most promising tools of this campaign are the non-profit institutions for the promotion of language and culture, the Confucius Institutes. This paper introduces the operating principles and structure of them in detail, and through the example of the dynamically developing Indonesia, located geographically close to China, gives insight into how and to what extent they played a role in enabling China to expand its economic and political influence there. While it is certain that the application of soft power and the closer economic cooperation between the two countries have been dynamically built in parallel during the past decades, this study intends to uncover the extent, limitations and overall role of Chinese soft power and of the network of Confucius Institutes in the evolution of China–Indonesia relations.

Keywords: *China, Indonesia, Confucius Institutes, soft power, economic cooperation*

Bevezetés

Kínának az elmúlt évekbeli felemelkedése világszerte jelentős figyelmet keltett mind tudományos, mind politikai körökben. Mivel s a katonai és gazdasági ereje rövid idő alatt jelentősen megnőtt, széles körben vitatottá vált a kérdés, hogy a felemelkedő ország veszélyt jelent-e a nemzetközi biztonságra, illetve képes lehet-e arra, hogy a gazdasági növekedése révén tartósan átrendezze a globális hatalmi rendszert, és kibillentse egyértelmű vezető pozíciójából az Amerikai Egyesült Államokat. A pekingi vezetés eleinte – a nemzetközi kapcsolatok realizmuselméletének megfelelően – az erőpolitikát részesítette előnyben ahhoz, hogy megszilárdítsa a pozícióját a nemzetközi rendben, és a saját állami érdekei előtérbe helyezésével, a befolyásos államok túlszárnyalandó versenytársaknak tekintésével gyakran jelentős mértékű kemény erőt, illetve gazdasági nyomást fejtett ki a céljai elérése érdekében. Ezáltal a „kínai csodát” egyre inkább bizonyos szintű félelemmel szemlélte a világ, különösen a gyengébb, a nemzetközi rendszerben „sebezhetőbb” államok.

Peking hamar felismerte, hogy a befolyása maximalizálásához éppen ezeknek a gyengébb, fejlődő államoknak a partnerségére van szüksége, ahhoz pedig, hogy a bizalmukat elnyerje, a kemény hatalomkifejtés nem jó stratégia. A kemény erő ellensúlyozása céljából indította meg Kína a puha erőre fókuszáló kampányát, amelynek során „kedvesebb”, vonzóbb szereplőként mutatkozva kívánt gazdasági, politikai és stratégiai kapcsolatot kiépíteni az arra nyitott kisebb országokkal. A kampány célja világos volt, az eszközei pedig már a legelejen ígéretesnek bizonyultak, s azok segítségével Kína intenzív, gyümölcsöző gazdasági kapcsolatokat tudott kialakítani többek között Indonéziával is. Nem hagyható azonban figyelmen kívül az a tény, hogy e jó viszony kulcsa a puha erő eszközeinek alkalmazásán kívül az egymás felé való nyitottság és a viszonylag hamar

megmutatkozó kölcsönös profit volt. Ha azok nem mutatkoztak volna meg már a kooperáció elején, valószínűleg a kínai puha hatalom (*soft power*) önmagában kevésnek bizonyulna az indonéziai befolyása növeléséhez.

Elméleti áttekintés: puha és kemény erő, realizmus és globalizáció

A kelet-ázsiai országnak az utóbbi néhány évtizedbeli gazdasági és politikai csúcsra törésével együtt járt a kínai puha hatalom gyors terjeszkedése. A fogalmat legelőször Joseph S. Nye amerikai politikatudós alkalmazta az 1980-as években, azonban leszögezendő, hogy már az ókori Róma legnagyobb szónoka, Marcus Tullius Cicero is megfogalmazott egy, a ma puha erő kifejtéshez igen hasonlós stratégiaiát, és annak előnyeit részletezte a kemény hatalommal szemben. Az ókor legnagyobb szónoka szerint a „jóakarát ereje” (*benevolentiae vim*) minden esetben hatásosabb és nagyobb befolyást eredményez a birodalom szenátusa számára az emberek felett, mint a félelemkeltés, s kizárólag a jóakarát az – csak a legszükségesebb mértékű szigorral kiegészítve –, ami által a háborúk és a népek, vezetők közti konfliktusoknak véget lehet vetni.¹ Ez egyértelműen azt mutatja, hogy nagyon is jól értette, milyen fontos, hogy az embereket az erőszak alkalmazása helyett inkább meggyőzzék arról, hogy maguktól kövessék a római érdekeket – a meggyőzés pedig a puha hatalom kifejtés egyik alapja. Cicero ellenezte a gazdasági hatalomnak az emberek megkötésére történő felhasználását, mivel azt mindkét érintett fél számára erkölcsstelennek és méltatlannak tartotta (ennek ellenére érvényes módszerként definiálta), és ellene volt a félelemnek és az erőszaknak (tehát a kemény hatalomnak) a belpolitikai kapcsolatokban való alkalmazásának is. A megjegyzései nagyon hasonlítanak a Nye által közel kétezer évvel később megfogalmazottakhoz – miközben ő maga támogatta a római imperializmust.

Joseph S. Nye először úgy definiálta a puha hatalom fogalmát, hogy az egy olyan tevékenység, amelynek során egy ország rávesz egy másikat arra, hogy az ugyanazt akarja, amit ő. Nye szembeállította a puha hatalmat a kemény vagy parancsoló hatalom kifejtéssel (*hard power* vagy *sharp power*), amely az előző helyett arra kötelezi a többi szereplőt, hogy azt tegyék, amit az erő kifejtő ország akar.² A politikatudós a 2000-es évek elején tovább finomította az akkor már egyre gyakrabban használt fogalmat: hozzátette, hogy a puha hatalom alkalmazásának a sikere mindenekfelett az adott ország kulturális, gazdasági és politikai vonzerején alapul.³ Egy dolog kétségkívül állandó a puha hatalommal foglalkozó szakirodalomban: Nye és a puha hatalom aspektusait a későbbiekben tanulmányozó kutatók egyaránt kontrasztba állítják a fogalmat a kemény erő kifejtéssel, azaz a katonai jellegű erőfitogtatással vagy fenyegetéssel, illetve kereskedelmi korlátozások, gazdasági megvonások alkalmazásával.

A nemzetközi kapcsolatok realista elmélete szerint a világpolitika valójában az államoknak a hatalomért és a globális hierarchiában való feljebb lépésért folytatott állandó versengése, amelyben az érintettek döntéseit és tetteit elsősorban a maximális nemzeti biztonságra, valamint a pozíciójuk fenntartására való törekvés formálja. Amióta Kína gazdasági és politikai felemelkedése megindult, a pekingi vezetés nem fukarkodik sem a kemény, sem a puha erő kifejtésével annak érdekében, hogy a hatalmi ambíciói célt érjenek, és a nagyhatalmi helyzetét biztonságban tudhassa.

A két módszer közül a kemény erő kifejtés mindig szembetűnőbb, így a világ figyelmét nem kerülhették el az utóbbi években végrehajtott kínai fenyegető akciók, villongások a Dél-kínai-tengeren, Tajvan körül vagy épp az Indiával folyó területei vitái kapcsán. Hasonlóan feltűnőek voltak azok a gazdasági jellegű korlátozásai, amelyeket a 2010-es évek eleje óta számos ország ellen alkalmazott azért, hogy a stratégiai és a nemzeti érdekeit érvényesíteni tudja. Kína a katonai és a gazdasági nyomást leginkább a közvetlen környezetében fekvő, tőle gazdaságilag vagy politikailag valamilyen szinten függő államokkal szemben használja, hiszen a függés és a közelség nagyban megkönnyíti az erő kifejtés hatékonyságát. Peking számos esetben alkalmazott és alkalmaz napjainkban is gazdasági és kereskedelmi jellegű szankciókat, például export- és importkorlátozásokat, a célország bankjaival való együttműködés megszüntetését vagy épp annak a gazdasági fejlődését támogató lépések megnehezítését.⁴ Ezen akciói összeegyeztethetőek a realista elmélet egyik alapfeltételével, az állami egoizmussal, amely szerint a világrend állami szereplői mindig egyfajta racionális önös érdek szem előtt tartásával cselekszenek, az pedig, hogy más államok hogyan sérülnek vagy veszítenek az erejükből emiatt, nem bír számukra nagy jelentőséggel. A kemény erő ilyen módokon történt kifejtése Kínát az utóbbi évtizedekben olyan hatalommá tette, amellyel a kisebb, gyengébb államok a legvégső esetben sem konfrontálódhatnak szívesen, sőt a gazdaságilag erős országok is igyekeznek jó kapcsolatot fenntartani vele, még az esetleges politikai nézetkülönbség ellenére is.

Leszögezhető, hogy Kínát a gazdasági befolyásának a dinamikus növekedése és azzal együtt a kemény erő és a gazdasági jellegű nyomás rendszeres alkalmazása számos stratégiai céljának az eléréséhez hozzásegítette, azonban ez a magatartás sokkal inkább rettegetté tette, mint vonzóvá vagy népszerűvé. Több kérdés is felmerülhet itt. Hogyan várhatja azt a pekingi vezetés, hogy a rendszeres katonai fenyegetése, a gazdasági korlátozásai, a keményvonalas politikája és az emberi jogokhoz való igencsak megkérdőjelezhető hozzáállása ellenére közkedvelt legyen az ország? Szüksége van-e Kínának arra, hogy népszerűsége tegyen szert? Az utóbbi kérdésre a válasz mindenképpen igen. Amikor Kína az 1970-es években megnyitotta a kapuit a Nyugat felé, és megkezdte a gazdasági modernizációját, annak érdekében, hogy a gazdasági erejét maximalizálni

tudja, úgy döntött, részt vesz a globalizáció folyamatában. A globalizáció a világ gazdaságainak, kultúráinak és lakosságának a növekvő kölcsönös függőségét jelenti, amit az áruk és szolgáltatások határokon átnyúló kereskedelme, a technológia, a beruházások, az emberek és az információ áramlása idéz elő. E világszintű függőségi rendszerben már egyetlen állam sem támaszkodhat kizárólag a realizmuson belül prominens „racionális egoizmusra”, hiszen a gazdasági és kereskedelmi kapcsolatok kiépülése és javítása érdekében szükségszerű a többi állami szereplővel való intenzív kapcsolattartás és azok igényeinek a figyelembevétele.

A 2000-es évekre világossá vált a kínai vezetés előtt, hogy az ország számára hátrány, ha kizárólag félelemkeltő, az erejét és a világrendbeli pozícióját bármi áron, akár gátlástalanul is megtartani kívánó nagyhatalomként mutatkozik a világban. Pekingben ráébredtek, hogy ha Kína a globalizációs folyamatok részeként kíván gazdasági és kereskedelmi nagyhatalomként érvényesülni, „kénytelen” egy elfogadható, vonzó képet mutatnia. A kemény erő kifejtés arra elegendő, hogy a kisebb államok tiszteljék, sőt rettegjék, arra azonban nem megfelelő, hogy az ország stabil, tartós kereskedelmi partnerségeket tudjon kiépíteni. E felismerés hatására indult meg Peking részéről egy koncentrált, intenzív, a puha hatalom kifejtésére irányuló kampány, amelynek a fő célkitűzése az volt, hogy az ország ezerarcú kultúrájának, hagyományainak a világgal történő megismertetése révén csökkenjen a felemelkedő „kínai sárkánytól” való rettegés, s ezáltal Kína maximalizálni tudja a kereskedelmi, stratégiai befolyását, különös tekintettel a fejlődő, gazdasági támogatásra igényt tartó államokban vagy teljes régiókban.

Az Új Selyemút

Joseph S. Nye szerint tehát a *soft power* alkalmazásának az elsődleges célja, hogy a célország nyitott legyen, és ténylegesen akarja azt, amit a puha hatalmat kifejtő ország erőszak nélkül, békésen kínál.⁵ A kínai vezetés erre az elgondolásra kezdett építeni Hu Csin-tao elnöksége alatt (2003–2013), amikor kiadták a következő jelmondatot: „Tegyük országunkat kommunista kulturális szuperhatalommá!” Hu volt az első kínai elnök, aki a puha hatalomkifejtést hivatalos stratégiaként beemelte a külpolitikába. Hszi Csin-ping hatalomra kerülésével a kezdeményezés még intenzívebbé vált, és olyan célkitűzések kerültek előtérbe, mint a „kínai álom” beteljesítése vagy éppen egy „21. századi tengeri selyemút” létrehozása.

Ezek és egyéb szlogenek hangoztatásával Kína számos olyan intézményt hozott létre, amelyek a gazdasági erejét és a befolyását hivatottak megszilárdítani, sőt kiterjeszteni. Hamarosan a célkitűzés zászlóshajójává vált az először 2013-ban meghirdetett Egy Övezet, Egy Út (*One Belt, One Road, OBOR*), később

Övezet és Út Kezdeményezésre (*Belt and Road Initiative*, BRI) átkeresztelt Új Selyemút, amelyet a pekingi vezetés a megalapítása óta a puha hatalom eszközeként definiál.

A BRI azzal a céllal jött létre, hogy Ázsiát, Afrikát és Európát kereskedelmileg összekösse a vasutak, utak, csővezetékek, kikötők és távközlési infrastruktúra hatalmas területre kiterjedő hálózatán keresztül, s ezzel elősegítse a gazdasági integrációt Ázsia, Európa, a Közel-Kelet és Afrika között. A kínai külügyminisztérium hivatalos kommunikációja szerint a program egy olyan kezdeményezés, amely a közjóért való cselekvésre szólít fel. A puha hatalom értelmében a BRI egy ígéret Eurázsia meghatározó politikai, gazdasági és kulturális szerepének a visszaállítására, illetve a projektbe bevont kisebb, fejlődő országok gazdasági és infrastrukturális előrehaladásának a megsegítésére. Tekintve, hogy az „eredeti”, i. e. 50 és i. sz. 250 közt virágzott selyemút a globalizáció egyik legeslegesítő módja volt, az Új Selyemút program létrehozásával Kína látszólag egyértelműen belehelyezte magát a modern globalizáció dinamikus folyamatába. Peking az érintett fejlődő országok felé az Új Selyemút kiterjesztése során egyre inkább egy jóakarátú, a gyengék felemelését segítő nagyhatalomként igyekezett mutatkozni. A külügyminisztérium hivatalos retorikája szembeállítja a Kínai Népköztársaságot az Amerikai Egyesült Államokkal, amely „elhanyagolja a gazdaságilag rossz helyzetben lévő perifériát”.⁶ Mivel Kína elsődleges célja a puha hatalomkifejtési kampány elindításakor az volt, hogy az Egyesült Államokéval vetekedni képes, stabil globális gazdasági és politikai befolyásra tegyen szert, a nyugati nagyhatalommal való kontrasztnak a megjelenítése a kampány állandó elemévé vált. Ezzel azt kívánja elérni, hogy a gyengébb államok Washington és Peking közül az utóbbit lássák a megbízhatóbbnak, s ne csupán rövid, de hosszú távon is, és anélkül akarják „igénybe venni” a részéről megmutatkozó „törődést”, hogy az bármire erőszakkal, kemény kézzel próbálná rábírní őket. Elméleti szempontból Kína az Új Selyemút megalkotása során kétféle megközelítést alkalmazott egyszerre: míg a fejlődő országok felé egy „puha”, a globalizációba teljes mértékben integrálódott, másokkal törődő államként mutatkozott, az Egyesült Államokkal szembeni rivalizálása, ellenségessége a realizmus elméletében szereplő állandó antagonizmust és önös érdekeket helyezte előtérbe.⁷

Befolyásnövelés Konfuciusz nevében

A kultúra létfontosságú jellemzője egy nemzetnek, hiszen magában foglalja az azt alkotó emberek szellemi tevékenységét, gondolkodásmódját, értékeit, kedvelt tevékenységeit. A kulturális távolság vagy különbség mértéke jelentősen befolyásolja az egyes kultúrák közötti kapcsolatokat, s ezzel a köztük folyó kereskedelem fejlődését. A nemzetközi kereskedelem szervezési, koordinációs és adaptációs költségei csökkentése érdekében a vállalatok gyakran

olyan országokkal és régiókkal lépnek együttműködésre, amelyeknek a kultúrája és a berendezkedése hasonló a saját országukéhoz. E tekintetben Kína egyértelmű hátrányból indult, amikor megnyitotta a kereskedelmi kapuit a világ többi része felé, hiszen egy olyan távoli, sejtelmes, a nyugatitól eltérő és idegen kultúra, mint a kínai, még abban az esetben is félelmet keltő lehetne a kereskedni vagy befektetni vágyók számára, ha az ország nem nagyhatalom volna.

Pontosan ennek az indulási hátrálynak a szem előtt tartása miatt alapította meg a kínai vezetés a legelső Konfuciusz Intézetet 2004-ben, Szöulban. A Konfuciusz Intézetek olyan nonprofit oktatási és kulturális intézmények, amelyeknek a közvetlen céljuk a kínai nyelv és kultúra népszerűsítése és terjesztése a világban, a kínai nyelv külföldi oktatásának a támogatása, a kulturális kapcsolatok fejlesztése. A pekingi kormány hosszú távú elképzelése az volt, hogy az azok révén elérendő nyelvi és a kulturális befolyás növelése által integrálja Kínát a világba, s ezzel elősegítse annak a gazdasági és politikai felemelkedését. Peking hivatalosan egyetlen alkalommal sem erősítette meg, hogy a Konfuciusz Intézetek a puha hatalomkifejtési kampány részeként működjenek, azonban Hszi Csin-ping elnök 2015-ben megfogalmazta: az intézményhálózat elsődleges célja, hogy „jó narratívát biztosítson Kínának.⁸ A megfogalmazás tökéletesen beleillik a puha hatalom jelentéskörébe: meggyőzni az embereket arról, hogy Kína barátságos nagyhatalom, amely a kétoldalú gazdasági és politikai együttműködéseiben arra törekszik, hogy a kooperáció mindkét oldal számára nyereséges legyen.

A befolyást, amelyet a kínai vezetés növelni kíván a Konfuciusz Intézetek révén, három főbb kategóriára oszthatjuk – nyelvi és kulturális, politikai, illetve gazdasági –, s azok egymással szoros összefüggésben állnak. Közülük a nyelvi és kulturális jellegű befolyás a leginkább magától értetődő: ahogy a Konfuciusz Intézetekben tanulók megismerkednek a kínai nyelvvel és kultúrával, tisztábban kezdik látni Kína jelenlegi helyzetét, céljait és korlátait, s ezáltal közelebb kerülnek az ázsiai államhoz és mindahhoz, amit az képvisel, illetve elkerülhetővé válnak az országgal és a népével kapcsolatos félreértések. Ahogy az embereknek a kínai kultúrához való hozzáállásuk pozitívabbá válik, a kulturális heterogenitás okozta ellentmondások és esetleges konfliktusok száma csökken. A nyelvi faktor itt elengedhetetlen: a mandarin nyelv ismerete garantálja, hogy az illető kevésbé fogja idegennek érezni Kínát, s valószínűsíthető, hogy általánosságban is nyitottabbá válik az általa képviselt dolgokra. Tehát a Konfuciusz Intézetek azzal, hogy megosztják a világgal a mandarin nyelvet és a kínai kultúrát, növelhetik az ázsiai országgal kereskedelmi kapcsolatok építését tervező vállalatoknak az interkulturális kereskedelem iránti bizalmát, s így elősegíthetik a kétoldalú kereskedelem bővülését a nekik otthont biztosító országgal.⁹

A második lényeges pont a politikai jellegű befolyás növelése. A Konfuciusz Intézeteket közvetlenül működtető Hanban, vagyis a Kínai Nyelvoktatási Tanács

az oktatási minisztérium fennhatósága alatt áll. A Nemzetközi Nyelvoktatási Tanács, amely a Hanbannak a Konfuciusz Intézetek világszerte történő alapításáért felelős döntéshozó szerve, összesen tizenkét állami minisztériumból és egyéb bizottságból delegált szakértők részvételével működik. Azok között van például a külügyminisztérium, a pénzügyminisztérium, a gazdasági minisztérium, az állami tanácsnak a tengerentúli ügyekkel foglalkozó bizottsága, illetve a Nemzeti Nyomda és Publikációs Hivatal. E tény arról árulkodik, hogy a Konfuciusz Intézetek elhelyezése bizonyos országokban korántsem kizárólag oktatási és kulturális céllal történik, hanem egy sokkal komplexebb, politikai és gazdasági célkitűzések által vezérelt folyamatról van szó. Mi több, a befogadó országok nagykövetei és konzuljai is fontos szerepet játszanak: információkat adnak arról, hogy mely város mely egyetemén a legérdemesebb Konfuciusz Intézetet nyitni. Egyértelmű tehát, hogy a pekingi politikai vezetésnek nagymértékű befolyása van az újabb intézmények alapításával kapcsolatos döntéshozatali procedúrára.¹⁰

Azáltal, hogy a Konfuciusz Intézetek bőséges tudást adnak át Kína nyelvéről és kultúrájáról, lehetővé teszik, hogy a más kulturális közegeből származó, de az országgal kereskedni vagy egyéb gazdasági jellegű kapcsolatot létrehozni kívánó személyek olyan információk birtokába jussanak, amelyek segítségével könnyebb, gördülékenyebb lesz az üzlet nyélbeütése. Eközben a másik oldal is profitál: a Konfuciusz Intézet tájékoztathatja a kínai felet az adott kereskedelmi partnerország vagy -város igényeiről, piaci körülményeiről. E kettős profit elérésében játszik szerepet a Nemzetközi Nyelvoktatási Tanács, illetve mindazok a szervezetek, amelyek a Hanbannal közreműködnek a Konfuciusz Intézetek számára a legmegfelelőbb helyszíneknek a kiválasztásában és azok biztosításában.¹¹

A célország kiválasztása a legfontosabb kezdőlépés – már a legelső intézetek alapítása óta lényeges szempont Peking számára, hogy azok elsősorban olyan országokban jöjjenek létre, amelyekhez Kínát jelentős gazdasági jellegű érdekek fűzik. Amikor ugyanis a kínai vezetés célországot választ egy új Konfuciusz Intézetnek, kölcsönös függőségi kapcsolatot kíván létrehozni Kína és az adott állam között, vagy – ami még gyakoribb – a már meglévő vagy kialakulóban lévő kölcsönös függőséget akarja megszilárdítani a puha erő kifejtésével. A kölcsönös függőség vagy egymásrautaltság a nemzetközi kapcsolatokban olyan helyzetekre jellemző, amikor két vagy több szereplőnek a világrendben – vagy az állami hierarchiában – való fennmaradása egymástól függ. Az ilyen viszonyban mindkét (vagy minden) szereplőnek hozzá kell járulnia valamivel ahhoz, hogy a másik elérhesse (illetve a többiek elérhessék) a kívánt céljai(ka)t.¹² Államok között a leggyakrabban a gazdaságra és a kereskedelemre alapuló kölcsönös függőség alakul ki. Kínának minden esetben szüksége van a kijelölt célországra a gazdasági befolyása növeléséhez

és ezáltal a nagyhatalmi pozíciója megszilárdításához; ugyanakkor a célország is mindig profitálhat az ázsiai nagyhatalommal folytatott kereskedelemről, illetve az onnan érkező beruházásokból. Peking célja a Konfuciusz Intézetek létrehozásával és a rajtuk keresztül történő puha erő kifejtéssel, hogy a célországok tartósan, intenzíven és kétségek nélkül igényeljék a Kínával való kereskedelmi kapcsolattartást. A kölcsönös igényeknek, a lehetséges profit mértékének és az adott ország regionális gazdasági és stratégiai helyzetének az alapos felméréssel kezd meg a pekingi vezetés a puha erő kifejtés szempontjából ideális célországok kijelölését.

Célország: Indonézia

A fenti leírásnak megfelelő, ideális célország volt a 2000-es években Indonézia, az ASEAN-országok gazdaságilag legerősebb tagja, amellyel Kína az ASEAN–Kína Szabadkereskedelmi Térség (*ASEAN–China Free Trade Area, ACFTA*) 2010-es létrejötté óta folytat igazán intenzív, nagy volumenű kereskedelmet. Az Indonézia és Kína közötti együttműködés a két ország nemzeti érdekeinek a megvalósítására irányuló közös elképzelésen alapul. A gazdasági fejlődésre összpontosító Kína Új Selyemút programja korrelál az indonéz vezetés azon céljával, hogy az ország a világ tengeri kereskedelmének a középpontjává váljon – így a két törekvés az együttműködés kialakításával szinergikusan hat egymásra. Az ACFTA egyértelműen az indonéz–kínai kapcsolatok felfutásának a kezdőpontja volt a kereskedelem és a beruházások terén. Ez látható az ASEAN Briefing felméréséből, amely szerint a kínai befektetések évről évre gyarapodnak Indonéziában, és 2023-ban külföldi befektetőként Szingapúr után a második helyet foglalják el a délkelet-ázsiai országban.¹³

Indonéziában a legelső Konfuciusz Intézet még 2007-ben, a két ország közötti gazdasági kapcsolatok intenzívvé válásának hajnalán nyitotta meg a kapuit Jakartában. Az intézmény hivatalosan a Mandarin Nyelvi Központ (*Pusat Bahasa Mandarin, PBM*) nevet kapta, akárcsak a további indonéz Konfuciusz Intézet. Ugyanabban az évben Kína indonéziai beruházási projektjeinek a száma duplájára nőtt az előző évihez képest: 2006-ban 11 új projekt jött létre, míg 2007-ben már 22. A nagy részük gyár vagy infrastrukturális jellegű befektetés volt – olyan vállalatok, amelyekhez jelentős számú helyi munkaerőre volt szükség. Megemlítendő, hogy Indonéziában nagy han kínai származású populáció él, akik közül nem kevesen mandarinul is beszélnek. Ez a csoport azonban csupán körülbelül 2 százalékát teszi ki Indonézia teljes népességének (275,5 millió fő). Az átlagos, tehát nem han felmenőkkel rendelkező indonézeknek szükségük volt a jakartai Konfuciusz Intézetre és az azt követően az országon belül létrehozott hét újra ahhoz, hogy nyelv- és kultúraismeretekre tegyenek szert, s ezáltal magabiztosabban, „kevésbé sebezhetően” legyenek képesek munkát vállalni a

kínai befektetési projektek valamelyikében. A 2000-es évek végén és a 2010-es évek elején Indonéziában létrejött Konfuciusz Intézetek repertoárja hamarosan a nyelvoktatáson kívül a kínai kereskedelmi és üzleti kultúrával foglalkozó kurzusokkal is bővült, ezzel elősegítették és jelentősen felgyorsították az indonéz és a kínai üzletemberek közötti kooperáció folyamatát.¹⁴

A 2010-es évek során, a gazdaság gyors és stabil fejlődésével a két fél kapcsolata még szorosabbá vált, így egyre több indonéz egyetem és oktatási intézmény fejezte ki Konfuciusz Intézet befogadására való nyitottságát. Kínának az elsődleges puha hatalomkifejtéssel kapcsolatos célja – amelyet Joseph S. Nye is a puha erő lényegi funkciói között említ –, úgy tűnt, megvalósult. A célsország városai és intézményei maguk kezdték el „kívánni” azt, amit a puha hatalmat kifejtő ország kínált: könnyen elérhető nyelv- és kultúraismeretet, amely együtt jár Kína intenzív gazdasági, kereskedelmi és befektetési jelenlétével is.

A két ország közti gazdasági és kereskedelmi kapcsolatok a 2010-es évek második felében indultak először igazán virágzásnak: Kína jelenleg Indonézia első számú kereskedelmi partnere – a kínai árucseréjé volumene 60 milliárd dollár fölé emelkedett, ami mintegy 20 százalékkal több, mint 2016-ban volt.¹⁵ Az ot-tani beruházási partnerség tekintetében pedig Kína Szingapúr után a második helyen áll.

Indonéziában jelenleg nyolc Konfuciusz Intézet működik: a jakartai Al-Azhar Egyetemen, a kelet-jávai Malang Állami Egyetemen, a bandungi Maranatha Keresztény Egyetemen, az északkelet-jávai Negeri Surabaya Egyetemen, a nyugat-kalimantani Tanjungpura Egyetemen, a közép-jávai Sebelas Maret Egyetemen, a dél-szulavézi Hasanuddin Egyetemen és a Balin található Udayana Egyetemen.¹⁶

Az említett régiók mindegyike jelentős kínai befektetési projekteknek ad otthont: Szulavézi (Celebesz) szigetének közepén helyezkedik el például az egyik legnagyobb értékű és kiterjedésű, az *Indonesia Morowali Industrial Park* (IMIP), ahol elsősorban lítiumion-akkumulátorokat gyártanak, amelyek a manapság piacvezető elektromos autókhoz szükségesek. Kalimantan tartományban is számos projekt valósul meg, a legjelentősebb Nusantara, az a *smart city*, amely klímaváltozás és a túl gyors urbanizáció következtében süllyedő Jakarta helyett 2024. augusztus 17-től a kormány tervei szerint az ország új fővárosa lesz. S természetesen ott van az a kínai finanszírozású projekt, amely talán a legtöbb globális figyelmet kapta: a Jakartát és Bandungot összekötő gyorsvasút. Ez utóbbi korántsem csak pozitív figyelemnek örvendhetett, ugyanis az építés eredetileg 2019-re tervezett befejezése és az azt követő üzembe helyezés a költségvetés túllépése, a pandémia okozta finanszírozási elmaradás, illetve a többszörös biztonsági ellenőrzés miatt több mint négy évet késett, s csak 2023 októberében adták át. A megépítése a problémák és a jelentős csúszás ellenére rendkívül kedvező hatással volt Indonéziára: körülbelül 51.000 munkahelyet teremtett,

összesen 5,1 milliárd dollár értékű alapanyag vásárlásához vezetett, és 45.000 indonéz munkavállaló számára biztosított műszaki jellegű képzést. Emellett a sikeres működése új befektetéseket, valamint gyártási és kereskedelmi fejlesztéseket generálhat az útvonal mentén és a kulcsfontosságú állomások körül.

A jakartai Konfuciusz Intézet a Jakarta-Bandung gyorsvasútvonal építésekor nyitotta meg kapuit. Ez az intézmény a város neves Al Azhar Egyetemén jött létre, s a mai napig rendszeresen szervez nagyszabású állásbörzétet a BRI jegyében, ahol az érdeklődők akár mandarin nyelvtudás hiányában is találhatnak munkát az országban tevékenykedő kínai vállalatoknál. Számos állás természetesen legalább társalgási szintű nyelvtudást igényel – sok cég a Konfuciusz Intézettel együttműködésben rövid, intenzív tanfolyamokat indít azért, hogy a belépő dolgozók mihamarabb rendelkezzenek a szükséges tudással. A 2023-ban megrendezett állásbörzén 28 jól ismert kínai cég képviseltette magát – az élelmiszeripartól az ültetvényezésen át egészen az elektronikai iparig.¹⁷

Mindenképpen megállapítható, hogy Indonéziában hatékonyan működik együtt a Kínával való gazdasági kapcsolatok épülése és a Konfuciusz Intézetek nyelv- és kultúráközvetítő funkciója. Felmerül azonban a kérdés, hogy tulajdonképpen milyen mértékben segítette elő a mai intenzív, kölcsönösen gyümölcsöző gazdasági kapcsolatok kialakulását az ottani intézetek létrehozása.

Az igazság az, hogy Indonézia már évtizedekkel a BRI vagy az első Konfuciusz Intézet létrejötte előtt nyitott volt a Kínával való kereskedelemre. Bár 2003-ban a kétoldalú árucseré még csak 3,8 milliárd dollárt tett ki, 2010-re már csaknem a tízszeresére nőtt, és elérte a 36,1 milliárd dollárt.¹⁸

Az 1967-ben alapított Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetségének (*Association of Southeast Asian Nations*, ASEAN) – amelynek a legnagyobb volumenű kereskedelmet folytató városa Jakarta – a Kínával való gazdasági együttműködése pedig már az 1990-es években jó volt: az ország szerepe az ASEAN kereskedelmében az évtized folyamán 2,3 százalékról 5 százalékra növekedett. A 2000-es években a két fél közti kereskedelem tovább fejlődött, ezért is javasolta Peking a Kína–ASEAN Szabadkereskedelmi Térség létrehozását, amely a kedvezőbb tarifák bevezetésével a két fél gazdasági integrációját volt hivatott elősegíteni. Csupán öt év alatt, 2003 és 2008 között Kína ASEAN-nal folytatott kereskedelme 59,6 milliárdról 192,5 milliárd dollárra nőtt, bben pedig a gyorsan fejlődő Indonézia jelentős szerepet játszott.¹⁹

Amikor Hszi Csin-ping elnök 2013-ban bejelentette az Egy Övezet, Egy Út kezdeményezést, Indonézia számára – több más ASEAN-taghoz hasonlóan – egyértelmű volt, hogy „még többet akar” Kínától a kereskedelem és a befektetések tekintetében. A kétoldalú árucseréjük nagy volumene már előtte is jelentős mértékben elősegítette a délkelet-ázsiai ország fejlődését, így egészen természetes volt az épp akkor a szinte már csodával határos gazdasági bővülést elért Kína nagyszabású kezdeményezésében való közreműködés iránti érdeklődése.

Indonézia kiaknázatlan természeti és emberi erőforrásai hatalmasak, azonban a jakartai vezetés jelentős akadályokba ütközött a fejlesztések finanszírozása terén. Emellett az ország új piacot is keresett az exporttermékei számára, amelyek közül a legjelentősebbekre – vas, acél, nikkell, ásványi üzemanyagok, desztillációs termékek – Kína igényt is tartott. Az utóbbinak a felemelkedése és a két ország kölcsönös függőségi viszonyának a kialakulása tehát több szempontból is lehetőséget biztosított ahhoz, hogy Indonézia elinduljon a regionális hatalmi státuszhoz vezető útján.²⁰

Indonéziának a kínai partnerség iránti igénye Peking puha hatalomkifejtési kampányától gyakorlatilag teljesen függetlenül alakult ki: a délkelet-ázsiai ország a világkereskedelemben elfoglalt pozícióját kívánta javítani, ahhoz pedig a dinamikusan fejlődő, megfelelő földrajzi közelségben elhelyezkedő Kína volt a legkézenfekvőbb választás. A Konfuciusz Intézetek nyelvi és kulturális tevékenysége jelentős szerepet játszott abban, hogy a kereskedelmi és beruházási folyamatok viszonylag könnyen, gyorsan és problémamentesen zajlottak, ahogy abban is, hogy a kínai beruházási projekteken dolgozni vágyóknak több és jobb opciók közül választhattak. Ugyanakkor e könnyítésre Kínának is legalább akkora szüksége volt, mint Indonéziának, hiszen azon ambíciója teljesüléséhez, hogy valamennyi ASEAN-ország felett kiterjessze a gazdasági befolyását, és ezáltal vezető szerepre tegyen szert a délkelet-ázsiai régióban, elengedhetetlen volt a blokk legnagyobb gazdasági erővel rendelkező tagjának a partnersége. Mindezt figyelembe véve valószínűsíthető, hogy a Kína és Indonézia közötti gazdasági és diplomáciai kapcsolatok a nyelvi és kulturális intézmények hiányában is dinamikusan növekedtek volna, hiszen azokra mindkét fél kezdettől nyitott volt, illetve a kölcsönös függőség organikus módon építette ki a folyamatot.

Korlátozások és kölcsönös függőségi kapcsolat

A szoros gazdasági kapcsolat kiépítése iránti igényt mindig szükséges különválasztani az adott kormányzatnak és még inkább az érintett társadalomnak a kereskedelmi és befektetési partnerről való vélekedésétől. Indonézia társadalmára például a virágzó gazdasági kapcsolatok ellenére a mai napig hosszú évtizedekre visszavezethető Kína-ellenesség jellemző. A kínai néppel szembeni ellenérzésük történelmileg a holland gyarmatosítás során a társadalomban kialakított szegregációban gyökerezik, amelynek részeként az Indonéziában élt hanok az őshonos mezőgazdasági termékekre érvényes adók beszedőjeként különleges bánásmódban részesültek. Ez a fajta irigység fennállt Hadzsi Mohammed Szuharto elnök idején is (1967–1998), amikor a kínai kisebbség uralta a magángazdaságot. Szuharto asszimilációs politikába kezdett annak érdekében, hogy a kínaiakat „indonézabbá” és hazafiasabbá váljanak, ám ezzel másodrendű állampolgárokká tette őket: a kínai kultúra minden nyilvános kifejezését

betiltották, és – a többi etnikumhoz tartozóktól eltérően – állampolgársági igazolványt kellett beszerezniük.²¹ Bár az állam által támogatott származási alapú negatív megkülönböztetés ma már nem létezik, az Indonéziában élő kínai kisebbség számára még hosszú az út a teljes integrációig. A kérdés jelenlegi megítélését jól mutatja az ISEAS–Yusof Ishak Institute megbízásából 2022-ben végzett közvélemény-kutatás eredménye. Az akkori válaszadók csaknem 70 százaléka szerint a kínai származású indonézeknek „természetes tehetségük van” a pénzszerzéshez, 65 százalékuk úgy vélte, hogy „túl nagy befolyásuk van a gazdaságban”, 50,8 százalékuk pedig kijelentette, hogy e kisebbség tagjai „túl befolyásosak a politikában”.²² A kutatás egy olyan általános közvélekedésre világított rá, amely az Indonéziában élő kínaiak képességeit, erősségeit elismeri, azonban az erőteljes negatív megítélés is kiderül belőle a kisebbség intenzív gazdasági és politikai jelenlétével kapcsolatban.

Nagyon hasonló az indonéz társadalomnak a Kínával és annak felemelkedésével kapcsolatos megítélése is: egy, a Lowy Institute által 2021 decemberében végzett felmérés során a megkérdezett indonézek 60 százaléka egyetértett azzal az állítással, hogy hazájának csatlakoznia kellene a csendes-óceáni térségben kialakuló, Kína erejét korlátozni, illetve ellensúlyozni kívánó államok blokkjához. Ez pontosan 10 százalékpontnyi növekedés volt az e kérdésre 2011-ben adott igenekhez képest. Igencsak érzékletes változás az is, hogy 47 százalékuk – 7 százalékkal többen, mint tíz évvel korábban – vélekedett úgy, hogy Kína világhatalommá történő felemelkedése nagy veszélyt jelent a globális rendre. Mi több, a válaszadók csaknem fele – 49 százaléka – úgy látta, hogy a következő tíz évben Kína ereje veszélyessé válik Indonéziára nézve.²³ Bár e számok sokatmondóak azzal kapcsolatban, hogy Kína elérte-e Indonéziában a puha erőkifejtésre irányuló kampányának a barátságos, békés, vonzó megjelenésre vonatkozó célját. (Megjegyzendő, hogy a megkérdezettek viszonylag magas aránya látta az országra veszélyesnek az Amerikai Egyesült Államokat [43%] és Ausztráliát [34 %] is).

A társadalmi megítélés ezek szerint annak ellenére romlott az elmúlt egy évtizedben, hogy a két ország vezetői között stabil, határozottan pozitív irányba fejlődő kapcsolat volt megfigyelhető. Joko Widodo indonéz elnök számos alkalommal találkozott hivatalos keretek között Hszi Csin-pinggel, s a megbeszéléseik elején minden alkalommal az első téma a két ország közti gazdasági kapcsolatok további erősítése volt, amit mindkét vezető kölcsönösen pozitív hatásúnak értékelt.²⁴

Az együttműködések között olyan konkrétumokról is szó esett, mint az Észak-kalimantani Ipari Park kínai támogatású fejlesztése, a Regionális Átfogó Gazdasági Folyosó (*Regional Comprehensive Economic Corridor*, RCEC) vagy a „Két Ország, Ikerparkok” (*Two Countries, Twin Parks*) konstrukciójának a felgyorsítása és mihamarabbi befejezése. Ez utóbbi két, egymáshoz hasonlóan működő ipari

parkot jelent, amelyek egyike Kínában, a másik Indonéziában épült meg, s azok közös munkája segíti a két fél közti gazdasági-kereskedelmi kooperációt.

Politikai, társadalmi jellegű témák ritkán kerülnek terítékre az effajta találkozókön, hiszen az immáron demokratikus berendezkedésű Indonézia és a „kínai színezetű szocializmus” alapján működő Kína nem sok politikai vagy épp jogi dologban tudna maradéktalanul egyetérteni. Bár Indonéziának hivatalosan nincs területi vitája Kínával a Dél-kínai-tenger ügyében, azonban a hozzá tartozó Natuna-szigetek Kína ún. „kilencpontos vonalán” (*nine-dash line*), a kizárólagos gazdasági övezetének (*Exclusive Economic Zone*, EEZ) tekintett térségen belül esik. Az EEZ a tengerjogi egyezmény szerint „nem haladhatja meg az alaponaltól mért 200 tengeri mérföldet”, míg a szigetcsoport közel 1000 mérföldre fekszik a kínai szárazföldtől.²⁵ Peking azonban a más államok, köztük Indonézia EEZ-jéhez is tartozó, s így vitatott vizek mintegy 90 százaléka felett szuverenitást követel. E problémás kérdést Widodo 2023-ig szinte szóba sem hozta a találkozókön, a jakartai kormányzat ugyanis igyekezett legalábbis semleges maradni Peking megosztó politikai és nemzetközi jogi nézeteivel kapcsolatban. Ennek a fő oka Indonézia erőteljes gazdasági függése Kínától. Az Observatory of Economic Complexity által közzétett adatok szerint 2022-ben a teljes indonéz exportvolumen 21,2 százalékának Kína volt a célországa, míg az összes kínai kivitelnek csupán 1,91 százaléka került Indonéziába.²⁶ Habár a két ország kapcsolata a kölcsönös függőségen alapul, a számadatokból megmutatkozik, hogy a jóval kisebb gazdasági erővel bíró Indonézia jobban függ Kínától, mint az tőle.

Konfuciusz „valós hatalma”

Kína puha erő kifejtésének elsődleges célja már a kezdetekkor egyértelmű volt, s azt a Konfuciusz Intézetek létrehozásával, a hagyományos nyelvi-kulturális eszközökön keresztül igyekezett elérni. A felemelkedő nagyhatalom vezetése emberközelinek, vonzónak akarta mutatni kifelé az országot, s e pozitív kvalitások előtérbe helyezésével más államok számára kívánatosabbá tenni a vele való partnerséget, elsősorban a gazdaság és a diplomácia terén. Vajon sikerült-e ez Indonézia esetében? Minden elősegítő és hátráltató tényező egybevetése alapján kijelenthető, hogy az Indonézia és Kína közti kereskedelmi és befektetési kapcsolatok az utóbbi két évtizedben intenzíven gyarapodtak és bővültek, ezt pedig kétségkívül megkönnyítette és felgyorsította a Konfuciusz Intézetek számos nyelvi és üzleti kulturális kurzusa, illetve a kínai cégekkel együttműködésben szervezett állásbörzéi.

A puha hatalom Joseph S. Nye megfogalmazása szerint egy olyan eszköz, amelynek révén az azt alkalmazó állam vonzóbbnak tűnik, s ezáltal a célországa maga fogja kívánni azt, amit ő nyújtani akar neki.²⁷ Indonézia már az 1990-es évek végén igényt tartott a Kínával való intenzívebb gazdasági együttműködésre – nem

azért, mert Kína maradéktalanul jóakarátú vagy vonzó nagyhatalomnak tűnt a jakartai vezetés számára, hanem mert magától értetődő volt, hogy a délkelet-ázsiai országnak a regionális gazdasági befolyásszerzésre vonatkozó céljait előremozdíthatja a Pekinggel való kooperáció. Indonézia tehát hamarabb kívánta a Kínával való gazdasági és stratégiai együttműködést, minthogy az utóbbi egyáltalán megindította volna ott a puha erőn alapuló nyelvi és kulturális kampányát. Fontos itt azt is leszögezni, hogy az intenzívebb kooperációra való igény kölcsönös volt: Kínának is szüksége volt Indonéziára, az ASEAN gazdaságilag legígéretesebb tagjára. Habár a Kínánál kevésbé erős és befolyásos Indonézia a kétoldalú kapcsolatok létrejötte óta jobban függ Pekingtől, mint az tőle, mindazonáltal a függőség kölcsönös: Kínának is komoly veszteségei lennének, és új, hasonlóan profitgazdag partnerség után kellene néznie, ha Indonézia esetleg jobban diverzifikálná a kereskedelmi kapcsolatait, vagy éppen korlátozásokat vezetne be az importtermékeire. Mivel az ASEAN-országok közül Indonézia bír a legnagyobb gazdasági erővel, a vele való partnerség fenntartása rendkívül fontos Kína számára a regionális befolyása megtartása érdekében is. Megállapítható tehát, hogy a két ország gazdasági együttműködésének az intenzív válása egy természetes, kölcsönös függőségen alapuló, a puha hatalomkifejtéstől gyakorlatilag független folyamat volt.²⁸

A korábban ismertetett statisztikák pedig azt mutatják, hogy az indonéz társadalom egyáltalán nem kedvelte meg jobban Kínát, sőt negatívabban, szkeptikusabban vélekedik róla, mint egy évtizeddel ezelőtt. A Joko Widodo vezette kormányzat a barátságos viszony folytatására törekszik Pekinggel, de a közeledését és a politikai kérdéseket illető semlegességre való törekvését egyetlen dolog vezérli: a gazdasági és kereskedelmi függés.

A Konfuciusz Intézetek megléte és működése minden kétséget kizáróan hasznos Kína globalizációs törekvései szempontjából. Csupán Indonéziában évről évre rengeteg pályakezdő tesz szert a rendkívül hasznos mandarin nyelvtudásra, s az intézetek segítségével több ezer, különböző életkorú dolgozni vágyó vállalhat munkát a Kína által támogatott ipari és infrastrukturális projekteken. A kínai nyelvtudás és üzleti kultúra átadása egyértelműen megkönnyíti a kereskedelmi kapcsolatok épülését. Azt azonban túlzás volna állítani, hogy Peking kizárólag a puha hatalomkifejtés és a Konfuciusz Intézetek működtetése révén éri el a céljait. A Konfuciusz Intézetekre sokkal inkább egy, a kívánt irányba vezető nagy lépcsőfokként érdemes tekinteni: ahol már egyértelmű a gazdasági nyitottság a célország részéről, ott elősegítik az együttműködés gördülékenyebb megvalósítását. A gazdasági igények azonban az intézmények segítségével sem fogják szükségszerűen megteremtteni a Kína vagy a kínaiak iránti szeretetet. Indonézia esetében sem jelenti a gazdasági kapcsolatok virágzása automatikusan azt, hogy az ország vezetése vagy népe mindenre nyitott, amit Peking képvisel. Amely célországban viszont a Kínával való politikai szimpátia is jellemző, ott

azt is tovább erősíthetik a Konfuciusz Intézetek. (Itt érdemes különválasztani a kormányzat szimpátiáját és a társadalom vélekedését, hiszen számos esetben a kettő nem egyezik.) A Konfuciusz Intézetek elterjedése Délkelet-Ázsiában és Óceániában, például Indonéziában, nem Kína politikai hegemoniáját és megbízhatóságát, hanem sokkal inkább a nagyhatalom növekvő gazdasági befolyását tükrözi, amely jelentősen növeli a mandarin nyelvtudás értékét.

Konklúzió

Kína gazdasági befolyása világszerte olyan jelentős, hogy az országnak a globális hatalomként betöltött helye stabilnak tekinthető. Leszögezhető tehát, hogy a kelet-ázsiai nagyhatalom sikeresen integrálódott a globalizációs folyamatokba. E tekintélyes befolyás különösképp igaz a közvetlen földrajzi hatáskörében elhelyezkedő országokra, közülük is az ASEAN-blokkra, azon belül Indonéziára. Mindazonáltal Kína a globalizációs törekvései ellenére egy pillanatra sem engedte el teljesen azt a fajta magatartását, amely a realista elmélet alapfeltevéseinek feleltethető meg leginkább: a történelem során elszenvedett megaláztatások és a jelenlegi politikai berendezkedése miatt a kelet-ázsiai nagyhatalom számára mindig is előtérben lesz a saját erejének, befolyásának a maximalizálása és annak hosszú távú megtartása. E racionális önös érdek beteljesítése céljából Peking különböző módszereket alkalmazott és alkalmaz napjainkban is. A gyengébb, kevésbé befolyásos országokkal szemben többnyire a puha erőt részesíti előnyben, s ez gyakran bőven elegendő is; amennyiben viszont bármilyen mértékben is fenyegetve érzi a befolyását és a hatalmát, nem habozik bevetni a kemény hatalom és a gazdasági nyomásgyakorlás asszertív eszközeit. E kettősség okán Kína nem lesz egyértelműen barátságos nagyhatalom sem a Nyugat, sem a kisebb, fejlődő országokból álló közvetlen befolyási övezete számára, hiába a puha hatalom eszközeinek a koncentrált alkalmazása. Kétségtelen azonban, hogy az ASEAN-blokknak és a világ számos különböző, valamilyen tekintetben periférián lévő térségének gazdaságilag szüksége van Kínára, ugyanakkor az is igényt tart e régiókra annak érdekében, hogy a globális befolyását és a gazdasági erejét maximalizálni tudja. E kölcsönös igény kielégítésének rendkívül hatékony támogató eszköze a puha hatalom, azon belül pedig a Konfuciusz Intézetek rendszere.

Jegyzetek

- 1 Cicero, Marcus Tullius: „Első könyv” in *Három könyv a kötelességekről Marcus fiához*. (Budapest: Históriaantik Könyvesház, 2013), 44. o.
- 2 Nye, Joseph: „Soft Power”, *Foreign Policy*, no. 80. (1990): 153–171.
- 3 Nye, Joseph: „Chapter 2” in *Soft Power: The Means to Success in World Politics* (PublicAffairs Books, 2004), 44–47. o.
- 4 Harrell, Peter, Rosenberg, Elizabeth és Saravalle, Edoardo: „China’s Use of Coercive Economic Measures”, *Center for a New American Security*, <https://www.cnas.org/publications/reports/chinas-use-of-coercive-economic-measures> (a letöltés ideje: 2024. szeptember 18.).
- 5 Nye, „*Soft Power: The Means to Success in World Politics*”, 56. o.
- 6 Shambaugh, David: „China’s Soft Power Push – The Search for Respect”, *Foreign Affairs*, 94., no. 4. (2015): 102–105.
- 7 Houlden, Gordon és Schmidt, Heather: „Rethinking China’s Soft Power”, *New Global Studies*, 8., no. 3. (2015): 9–10.
- 8 Jiao Wu és Liu, Cecily: „Xi Hails Role of Confucius Institutes”, *China Daily*, http://usa.china-daily.com.cn/epaper/2015-10/23/content_22266332.htm (a letöltés ideje: 2024. augusztus 3.).
- 9 Gil, Jeffrey: „China’s Cultural Projection: A Discussion of the Confucius Institutes”, *China: An International Journal*, 13., no. 1. (2015): 200–226.
- 10 Klüber, Randolph: „The Sage as Strategy: Nodes, Networks, and the Quest for Geopolitical Power in the Confucius Institute”, *Communication, Culture & Critique*, 7., no. 2. (2014): 192–200.
- 11 Paradise, James: „China and International Harmony – The Role of Confucius Institutes in Bolstering Beijing’s Soft Power”, *Asian Survey*, 49., no. 4. (2009): 647–660.
- 12 Hubbert, Jennifer: „An Anthropology in International Relations” in *China in the World: An Anthropology of Confucius Institutes, Soft Power, and Globalization* (Honolulu, HI: University of Hawaii Press, 2019), 67–70. o.
- 13 Interesse, Giulia: „China’s Investments in Indonesia: 2024 Outlook”, *ASEAN Briefing*, <https://www.aseanbriefing.com/news/chinas-investments-in-indonesia-2024-outlook/> (a letöltés ideje: 2024. június 22.).
- 14 Fasli, Jalal: „Peran Bahasa Mandarin Menjembatani Hubungan China–Indonesia” [A mandarin nyelv hídszerepe a kínai–indonéz kapcsolatokban], *Kompas.com*, <https://nasional.kompas.com/read/2021/02/02/14180091/peran-bahasa-mandarin-menjembatani-hubungan-china-indonesia-> (a letöltés ideje: 2024. szeptember 18.), 2. o.
- 15 *Observatory of Economic Complexity*, „Indonesia Trade Profile”, <https://oec.world/en/profile/country/idn> (a letöltés ideje: 2024. június 22.).
- 16 *Dig Mandarin*, „Confucius Institutes around the World”, <https://www.digmandarin.com/confucius-institutes-around-the-world.html> (a letöltés ideje: 2024. június 22.).
- 17 *Yidayilu*, „Indonesia’s Al-Azhar University Holds Job Fair for Chinese Enterprises”, <https://eng.yidayilu.gov.cn/p/321909.html> (a letöltés ideje: 2024. június 22.).
- 18 Lan, Thung Ju: „Confucius Institute at Universitas Al Azhar, Jakarta. The Unseen Power of China”, *Wacana*, 18., no. 1. (2017): 151–154.
- 19 *The Jakarta Post*, „Beyond Trade: FDI as Seeds for Growth in China–ASEAN Shared Future”, <https://www.thejakartapost.com/opinion/2023/06/19/beyond-trade-fdi-as-seeds-for-growth-in-china-asean-shared-future.html> (a letöltés ideje: 2024. június 22.).
- 20 Lan: „Confucius Institute at Universitas Al Azhar, Jakarta”, 160. o.

- 21 Tanasaldy, Taufiq: „From Official to Grassroots Racism: Transformation of Anti-Chinese Sentiment in Indonesia”, *The Political Quarterly*, 93., no. 3. (2022): 460–468.
- 22 Muhtadi, Burhanuddin, Hui, Yew-Foong és Negara, Siwage: „The Indonesia National Survey Project 2022 – Engaging with Developments in the Political, Economic and Social Spheres”, *ISEAS – Yusof Ishak Institute*, <https://www.iseas.edu.sg/articles-commentaries/trends-in-southeast-asia/the-indonesia-national-survey-project-2022-engaging-with-developments-in-the-political-economic-and-social-spheres-by-burhanuddin-muhtadi-hui-yew-foong-and-siwage-dharma-negara/> (a letöltés ideje: 2024. június 22.).
- 23 *Lowy Institute*, „Indonesia Poll”, <https://interactives.lowyinstitute.org/features/indonesia-poll-2021/> (a letöltés ideje: 2024. június 22.).
- 24 *Xinhua*, „Xi Holds Talks with Indonesian President”, <https://english.news.cn/20231017/dae477fb0fb841649fa97dd3d6598abf/c.html> (a letöltés ideje: 2024. június 22.).
- 25 *EUR-Lex*, „Az Egyesült Nemzetek tengerjogi egyezménye”, <https://eur-lex.europa.eu/HU/legal-content/summary/united-nations-convention-on-the-law-of-the-sea.html> (a letöltés ideje: 2024. augusztus 7.).
- 26 *Observatory of Economic Complexity*, „China Trade Profile”, <https://oec.world/en/profile/country/chn> (a letöltés ideje: 2024. június 22.).
- 27 Nye: „Soft Power”, 157. o.
- 28 Shuto, Motoko: „Patterns and Views of China’s Public Diplomacy in ASEAN Countries: Focusing on Confucius Institutes”. *Journal of Contemporary East Asia Studies*, 7., no. 2. (2018): 124–148.